

DEZVOLTAREA ECONOMICĂ A CHISINĂULUI ÎN COMPARAȚIE CU ALTE REGIUNI DIN REPUBLICA MOLDOVA

Felicia DOARME

Coordonator: Vasile MAMALIGA, conf. univ., dr.

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *Impactul politicilor regionale se resimt doar pe termen lung, de aceea unul din scopurile de bază ale lucrării este analiza tendințelor de dezvoltare pe regiuni, identificarea factorilor de creștere economică și de stagnare a ei, precum și de a identifica dinamica disparităților de dezvoltare regională. Astfel articolul este axat pe analiza factorilor ramurali, precum a industriei, agriculturii, cifrelor de afaceri, investițiilor, ș.a.*

Cuvinte cheie: *Investitii, dezvoltare regionala, cifra de afaceri, politici regionale.*

Dezvoltarea economică pentru majoritatea statelor, inclusiv pentru Republica Moldova are loc neuniform, și aceasta este condusă de nivelul de urbanizare specific pentru fiecare oraș, repartizarea factorilor de producție, calitatea infrastructurii ș.a. Pentru Republica Moldova este specific repartizarea neuniformă a veniturilor pe regiuni, fiind excesiv înregistrată în anumite regiuni ale țării.

Economia Republicii Moldova poate fi caracterizată prin dezechilibrul spațial. Discrepanța în aspect teritorial provine în mare parte din concentrarea excesivă a activităților economice și a investițiilor în capitală, după care cu o diferență colosală în Bălți. Acest dezechilibru creează o imagine în ansamblu a R.M., astfel toată țara cu excepția Chișinăului este una preponderant agrară, în timp ce realitatea din capitală este axată pe industrie și servicii. În același timp, în dezvoltarea regională au intervenit un șir de probleme ce țin de sistemul centralizat urban decizional și de planificare: învechirea planurilor generale de dezvoltare a orașelor, degradarea infrastructurii sociale, necesitatea reconstrucției fondului locativ existent etc. Regiunile de dezvoltare sunt suficient de mari pentru a planifica dezvoltarea regională și locală, cu impact real asupra dezvoltării regionale.

Există o diferență esențială în profilul celor trei regiuni Nord, Centru și Sud. Regiunea de dezvoltare Nord este mai urbanizată circa 35,4%, în mare parte datorită orașului Bălți. Între timp, regiunea de dezvoltare Centru este cea mai mare din punct de vedere a suprafeței și populației de circa 1062 mii persoane, dar are un nivel de urbanizare redus. Prin contrast, regiunea Sud este cea mai mică din punct de vedere a populației 538, 69 mii persoane, dintre care populația urbană constituie circa 25,2% din populație. În domeniul sistemelor de management al deșeurilor, dotările și infrastructura existentă sunt extrem de reduse, necorelate cantitativ și calitativ cu efectivul populației.

Migrația forței de muncă din regiunile de nord și sud, preponderent spre Chișinău, unde se află cca 24 % din populația activă economic. Populația migratoare este competentă și aptă de muncă, însă în rezultatul migrației orașele din zona de sud și de nord în mare parte rămân fără persoane de vârstă reproductivă și economic activă.

- Ponderea populației vârstnice (50+) este mult mai ridicată în zonele rurale în comparație cu mediul urban, și în special cu cel din capitală astfel în aceste zone numărul populației vârstnice este cu 1.5 % mai mic în comparație cu celelalte regiuni.

- Veniturile economice – este alt factor economic generator al diferențelor de dezvoltare economică. Astfel, dacă analizăm veniturile populației, punând accent pe veniturile din vânzări, atunci se observă că în municipiul Chișinău sunt concentrate 70% din totalul de venituri. Privită pe zone statistice, rata sărăciei se dovedește a fi neuniformă între Regiunea de Dezvoltare Nord, Centru și Sud, dar totuși la mare diferență comparativ cu municipiul Chișinău...

- Infrastructura drumului și transportul este un alt factor de formare a diferențelor economice regionale.

- Dependența de import – care provine din minimul de resurse naturale și materie primă;

- Intensitatea energetică sporită reprezintă un impediment esențial pentru dezvoltarea economiei și reduce enorm competitivitatea industriei naționale. Cererea de energie electrică în Republica Moldova a demonstrat un trend ascendant. Dacă în trecut energia electrică era utilizată în special pentru iluminat, actualmente consumatorii utilizează energia electrică pentru spălare, curățare, comunicare, precum și în alte scopuri. În situația respectivă, promovarea utilizării aparatelor de uz casnic și a produselor cu impact energetic mai eficiente este imperativă.

Industria este sectorul cu cele mai mari concentrații geografice, care se afla în creștere continuă. Astfel aportul Chișinăului în producția manufacturiera este de 59.1 %. În același timp în Balti ponderea producției manufacturiere este de 10.4 %, pe când în Ungheni, Gagauzia și Soroca ponderea acestui sector în economie este de până la 3 %.

Dacă analizăm agricultura la nivel regional, atunci poate fi observat că aceasta este mult mai omogenă în comparație cu celelalte domenii economice din R.M. Astfel, toate raioanele cu excepția capitalei, au un caracter preponderant agrar, agricultura devenind crucială pentru aceste raioane.

Investițiile atât publice cât și private joacă rolul crucial în diminuarea dezechilibrelor sociale. Acest fenomen, precum și creșterea economică, este măsurat printr-un indicator proxy, utilizat în mod tradițional (în statistică, un indicator proxy ar putea, în sine, să nu măsoare direct un fenomen, dar poate fi determinant sau reprezenta o "condiție", în cazul când nu există date), care sunt investițiile în capital fix, întrucât acesta explică, într-o foarte mare măsură, nivelul de dezvoltare al orașelor.

Astfel, în anul 2010, municipiul Bălți a avut de 2,5 ori mai puține investiții în capital fix pe cap de locuitor comparativ cu municipiul Chișinău (3794,7 lei vs. 9431,5 lei), în timp ce restul țării a avut de 4,8 ori mai puține investiții în capital fix pe cap de locuitor comparativ cu municipiul Chișinău (1946,1 lei vs. 9431,5 lei). Astfel, investițiile sunt o condiție indispensabilă pentru a genera o creștere economică la nivel regional, pentru a deschide mai multe locuri de muncă, pentru a asigura o remunerare mai bună a salariaților și pentru a îmbunătăți performanțele economice și financiare. Cauzele investițiilor mici pe cap de locuitor în orașele din Republica Moldova (cu excepția orașelor Chișinău și Bălți) sunt multiple și sunt grupate în câteva categorii:

- Sfera limitată a serviciilor în orașele regionale este una din cauzele problemei identificate. Astfel, agenții economici sunt disponibili să investească acolo unde este o infrastructură mai mult sau mai puțin dezvoltată

- Deficiența sistemului fiscal a fost identificată ca o altă cauză a investițiilor reduse în orașele din regiuni. Sistemul actual al finanțelor publice creează un hazard moral, pentru că autoritățile publice locale nu au nici o motivație să lărgescă baza de impozitare și să crească cota veniturilor proprii, acestea bazându-se în mare parte pe transferurile realizate de la centru.

Administrația publică locală nu dispune de surse proprii de venit semnificative și în consecință nu pot decide în mod independent multe dintre problemele apărute. Impozitele și taxele locale generează sume mici, ce reprezintă un procent redus din bugetele locale - mai puțin de 15 % din bugetul local. În acest context, mărturiile mai multor investitori indică asupra faptului că adesea impunerea unor reglementări complexe de către autoritățile locale de nivelul doi influențează asupra mediului de afaceri din localitatea respectivă, generând corupție și reducând din atractivitatea investițională a localității. Asemenea reglementări abuzive țin în mare măsură de eliberarea certificatelor de funcționare a unităților comerciale, eliberarea autorizațiilor în domeniul construcțiilor, certificatelor de urbanism și darea în arendă a terenurilor. Mai mult decât atât, atractivitatea redusă a orașelor pentru investiții este determinată și de lipsa capitalului uman calificat, necesar pentru desfășurarea activităților economice. Astfel, s-a constatat că în raioanele/ orașele unde există instituții de învățământ (școli vocaționale, colegii) companiile sunt tentate să investească mai mult.

În municipiul Chișinău sunt concentrați cei mai mulți antreprenori, circa 42 la 1.000 de locuitori. Urmează Bălți — cu 16 antreprenori la 1.000 de locuitori, iar în zonele rurale — circa 6 antreprenori la 1.000 de locuitori. Aceștia conduc întreprinderi mici și mijlocii. Datele sunt oferite de Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM).

Potrivit Biroului Național de Statistică, în anul 2013 numărul întreprinderilor mici și mijlocii a constituit 50.900 întreprinderi, sau cu 1.500 întreprinderi (cu 3%) mai mult față de anul 2012. Sectorul IMM reprezintă circa 97,4% din numărul total de întreprinderi din Republica Moldova. Numărul persoanelor care au activat în întreprinderile mici și mijlocii în perioada de referință a constituit 298,4 mii persoane, deținând 56,9% din numărul total de angajați ai întreprinderilor. Veniturile din vânzări ale întreprinderilor mici și mijlocii în această perioadă au însumat 77,4 milioane de lei sau 33,4% din venituri de vânzări în total pe economie.

Veniturile din vânzări în medie pe o întreprindere în anul 2013 a constituit 1521 mii lei sau cu 43 mii lei (cu 2,9%) mai mult față de anul 2012. Veniturile din vânzări ale IMM în medie la un salariat constituie 259,4 mii lei sau cu 16 mii lei (cu 6,6%) mai mult față de anul 2012. Numărul de salariați în medie pe o întreprindere în anul 2013 a constituit 6 persoane, fiind la nivelul anului 2012.

Recomandări și concluzii: Economia R.M. continuă a fi una polarizată și cu persistente dezechilibre regionale, iar pentru a înlătura polarizarea regional puternică și dezechilibrarea discrepanțelor economice trebuie pentru început de elaborat statisticile regionale complexe, care să reflecte cât mai amplu realitatea din regiunile de Nord, Sud și capital, precum și statistica discrepanțelor dintre acestea. În același timp nu putem

vorbi de dezvoltare regională fara a mentiona reformele structurale și anume prioritizarea celor mai dinamice sectoare – industria și sfera serviciilor. Atât timp cât diferența structurală dintre capitală și restul țării este atât de mare, nu putem aștepta atingerea unor convergențe la nivel general.

Pentru a reduce diferentele regionale este recomandabil de a atrage investitii cu o intensitate cat mai pronuntata in celelalte regiuni a R.M. Aceasta va duce la crearea unor noi locuri de munca , si prin urmare migrarea fortei de munca va scadea, polarizarea capatand un accent mai slab. Promovarea rețelei regionale policentrice echilibrate va contribui la sporirea activitatilor economice, in special din contul stimulării antreprenoriatului, majorării productivității și implementarea tehnicilor conformate la standardele europene de dezvoltare regională.

Bibliografia:

1. www.Eco.md
2. www.monitorulfisc.md
3. www.primasoroca.md
4. *“Propunerea de politica publica privind dezvoltarea urbana echilibrata in Republica Moldova”*
Ministerul dezvoltarii regionale si Constructiilor
5. www.realitatea.md
6. www.statistica.md